

Miljøjournalen

An aerial photograph of a winding fjord, likely in Norway, with deep blue water and dark, forested hillsides. The image is the background for the entire page.

NR. 1 • 2007

Forbyr 21 miljøgifter

Klare krav til Bjørnøy

Tema: Energi og boliger

Tillater fiske på **truede arter**

Ålebestanden nær kollaps

- Fire nye nasjonalparker • 4
- Flytter vegen • 5
- Bussen taper på nye veger • 5
- En meter havstigning? • 6
- Spår kraftig temperaturøkning • 6
- Med frykten som våpen • 7
- Påtrykk • 8
- Avgift ikke nok • 8
- Forbyr flere miljøgifter • 9
- Fisker truede arter • 10
- Disse trues av jakt og fiske • 12
- Temadel: Energi i boliger • 14-19
- Supereffektive boliger • 14
- Energiforbruket øker ikke • 15
- Lønnsom energiinvestering • 16
- Bergen størst på lavenergi • 17
- Økt interesse for lavenergi • 18
- Små og store sparetak • 19
- Alvorlig fremtidsfilm • 22

Miljøjournalen

REDAKTØR:
Audun Garberg | Tlf. 23 10 96 07
ag@naturvern.no

REDAKSJON:
Tor Bjarne Christensen | Tlf. 23 10 96 06
tbc@naturvern.no
Kristian Skjellum Aas | Tlf. 23 10 96 08
ka@naturvern.no

ADRESSE:
Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo
Telefon: 23 10 96 10
Telefaks: 23 10 96 11
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Nett: www.miljojournalen.no

FORSIDEFOTO:

ABONNEMENT:
320 kroner per år (privat)
700 kroner per år (bedrifter)

ANNONSER:
HS Media | Tlf. 62 94 10 30,
faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund

TRYKK: Gan Grafisk

NESTE UTGAVE: FEBRUAR 2007

Trykket på papir produsert av drikkekar-
tonger i Norge.
Mer informasjon: www.hippo.no

Fagpressen

OPPLACSKONTROLLERT

Sjeldne neshorn forsvinner

Flere dusin utrydnings-
truede indiske neshorn
har på mystisk vis
forsvunnet fra natur-
reservatet Babai Valley
i Nepal i løpet av de
siste årene.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Neshorn i Nepal forsvinner på mystisk vis. (Foto: Graca Victoria/Scanstockphotos.com)

Myndighetene innførte 72 neshorn til naturreservatet som ledd i en verneplan for den truede arten i 1984. 23 dyr døde som følge av ulovlig jakt og andre årsaker. De andre er forsvunnet.

— Hvis sniksskyttere har drept

dem, ville de etterlatt kadavrene etter å ha tatt hornet. Hvor er det blitt av dem? Jeg har ikke noe svar. Det er et mysterium, sier Laxmi Prasad Manandhar i departemen-
tet for nasjonalparker i Nepal til

nyhetsbyrået Reuters.

I desember bestemte Nepals høyesterett at sikkerheten skal økes i Chitwan, Nepals største neshornreservat, etter at ti dyr er drept siden juli.

Biodrivstoff fra prærien

En blanding av prærieplanter seiler opp som ledende i jakten på den beste kilden til miljøvennlig biodrivstoff, i følge tidsskriftet Science daily.

En studie utført ved universitetet i Minnesota viser at prærieblandingen gir mer energi per dekar enn etanol fra maiskorn og biodiesel fra soyabønner. Selv dyrket på ufruktbar grunn, kan vekstene gi store mengder biodrivstoff, hvilket er gunstig med tanke på matproduksjonen.

Karbonfrys fra Gore

USAs tidligere visepresident Al Gore vil starte en grasrotbevegelse som har til formål å fryse utslippene av CO₂. Gore vil ha med seg likesinnede fra alle leire, fra entreprenører til aktivister og

politiske ledere for å legge press på USAs klimapolitikk.

— Vi trenger en massebevegelse i USA, og jeg tror den bør starte i grasrota, sier Gore ifølge nyhetsbyrået Reuters.

Sverdfisk-invasjon

Hele fire sverdfisker ble fanget langs norskekysten i 2006, noe forskerne mener varmere sjøvann må ta ansvaret for. Den nordligste fangsten ble gjort i Gratangen i Troms. "I forhold til tidligere år med maksimalt én observasjon per år er dette nesten for en liten invasjon å regne", fastslår Havforskningsinstituttet på sin hjemmeside.

Kameravinner

Bjørn Faafeng i Oslo ble trukket ut blant de som betalte sitt abonnement på Miljøjournalen innen fristen. Faafeng vinner

Donald avslører naboen

Donald Duck avslører nabo Jensen som miljøsynder, mens Ole, Dole og Doffen oppdager noen svært så hissig fisker i den forurensede Svartsjøen. Det er noen av ingrediensene i et spesialnummer av Donald som

distribueres til 100 000 skoleelever. Bladet, hvor man også kan lese hvordan Petter Smart hjelper ordføreren med å bli kvitt Andebys søppelfjell, er utgitt av LOOP og Avfall Norge i samarbeid med Disney.

et Canon IXUS 60 digi-
talkamera med 6 me-
gapiksler og 3x optisk
zoom. Gratulerer!

Klare krav til Bjørnøy

Opprett klimadirektorat og sett prislapp på naturen

— Gjør forurensningstilsynet til et klimadirektorat, sett en prislapp på naturens tjenester og ta debatten om en ny økonomi. Vi har spurt tre av de som kjenner norsk miljødebatt best om hva Bjørnøy bør sette øverst på dagsorden i 2007.

TEKST: AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Peter Johan Schei, direktør ved Fridtjof Nansens institutt, har fire nyttårsønsker til Bjørnøy.

— Hun må lage en konkret handlingsplan for å oppfylle 2010-målet (om stans i tap av biologisk mangfold). Det holder ikke å bare se frem til 2010, vi må også sikre en forvaltning etter 2010 som ikke truer artene, sier Schei.

Dernest mener han statsråden må ta initiativ til en norsk rapport etter mønster fra den FN-støttede Millennium Ecosystems Assessment, en omfattende gjennomgang av verdens økosystemer.

— Vi må få en tilsvarende gjennomgang av naturen og de tjenester den byr på i Norge. Samtidig må vi få en økonomisk verdsetting av de tjenester det går an å sette en verdi på. Vi må sikre oss gode mekanismer for å sette verdi på ulike måter å bruke naturen på.

Til slutt vil Schei ha en grundig gjennomgang av fordeler og ulemper ved bruk av bioenergi.

— Denne debatten kommer både fordi vi er dårlige i forhold til Sverige og en del andre land, og fordi en del problemstillinger ikke er skikkelig vurdert. Hvordan virker dette inn på biodiversiteten og andre miljømål?

Klimadirektorat

— Hvis Bjørnøy skal få til noe må departementet styrkes. Hun må reorganisere, få flere folk i arbeid og gjøre SFT - langt på vei - til et klimadirektorat, sier direktør Pål Prestrud ved Cicero Senter for klimaforskning.

— Hvis hun mener noe med å kjøre klima som en av to toppsaker i departementet må hun få mange

Miljøvernminister Helen Bjørnøy (bildet) bør lage konkrete planer for å stanse tapet av biologisk mangfold, mener direktør Peter Johan Schei. (Foto: Audun Garberg)

flere folk til å jobbe med det.

— *Hvorfor trenger man flere folk på klimaområdet?*

Fordi det er så omfattende og favner så bredt. Vi har ikke en sterk faglig og byråkratisk kraft. Man flyr rundt som hodeløse kyllinger, fastslår Prestrud.

— For det andre må Bjørnøy jobbe mye sterkere for å inkludere flere sektorer i klimaspørsmålet. Nå ser det ut til at hun bare spiller mot miljøorganisasjonene og det er ikke nok. Hun må jobbe mye bredere med alt fra LO, NHO og det private næringsliv til kommuner, regioner og fylker. Og så må hun løfte opp forslagene fra Lavutslippsutvalget og andre, men da må hun ha et sterkt apparat i ryggen.

— Ta store grep

En av nestorene i miljødebatten, Erik Dammann, oppfordrer Bjørnøy til å ta tak i de store utfordringene verden står overfor.

— Inviter til en internasjonal konferanse om en økonomi som kan takle omleggingen fra vekst til omfordeling. Vi trenger en omlegging av hele produksjons- og forbruksmønsteret i den rike del av verden. Det klarer vi ikke med

den økonomien vi har nå. Denne økonomien driver oss nådeløst fremover i samme retning, sier Dammann som i dag blant annet er engasjert i Besteforeldreopporet for en ansvarlig klimapolitikk.

— Klima blir viktigst

TEKST: AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

— Viktigste tema i 2007 blir klima og hvordan Norge kan redusere sine klimagassutslipp. Vårens store sak blir de sektorvise klimahandlingsplanene, sier politisk rådgiver Morten Wasstøl i Miljøverndepartementet.

I tillegg til de sektorvise handlingsplanene skal det legges frem en plan for kvotemarkedet i perioden 2008-12 og Lavutslippsutvalgets innstilling skal følges opp. Bjørnøy vil også få brynt seg på flere vernesaker i år, blant annet

vern av Trillemarka, samt opprettelse av nasjonalparkene Ålfotbreen og Naustdal/Gjengedal. I tillegg kommer en rekke fylkesvise verneplaner. Det skal dessuten utarbeides strategier for å bekjempe fremmede arter og for bruk og skjøtsel av store verneområder. På avfallsområdet skal det opprettes et eget statsforetak for avfallsforebygging og gjenvinning, i tråd med Soria Moria-erlæringen. Og før påske kommer forslaget om ny Plan- og bygningslov, hvor en av diskusjonene har vært innstramming i adgang til bygging i strandsonen.

Leder

Rødt lys

3785 av 18 500 undersøkte arter er i faresonen. Konklusjonen stammer fra den norske rødlista som ble lagt frem i desember. Tallene taler for seg. Vi står foran en omfattende oppgave dersom hubro, pigghå og rød skogfrue skal reddes sammen med de 3782 andre artene. I tillegg kommer et ukjent antall truede arter blant de mer enn 20 000 hvor status ikke er kartlagt.

Fire nye nasjonalparker

Før jul ble fire nye nasjonalparker vedtatt. I tillegg ble Øvre Dividal nasjonalpark utvidet og Hemmeldalen naturreservat opprettet.

TEKST: **AUDUN GARBERG**
ag@naturvern.no

Høsten 2006 fikk regjeringen kraftig kritikk for å ikke følge opp sin egen tidsplan for vern av nye nasjonalparker (se Miljøjournalen nummer 7, 2006). Rett før jul loste imidlertid miljøvernminister Helen Bjørnøy en rekke nye vernevedtak gjennom statsråd. Seks vernesaker kommer som en oppfølging av nasjonalparkplanen. Det gjelder nasjonalparkene Seiland og Varangerhalvøya i Finnmark, Reinheimen i Møre og Romsdal og Oppland, samt Hallingskarvet i de tre fylkene Buskerud, Hordaland og Sogn og Fjordane. I tillegg ble Øvre Dividal nasjonalpark i Troms utvidet med 30 kvadratkilometer, mens Hemmeldalen i Hedmark ble vernet som naturreservat.

Lokal forvaltning

Størst blant de nye verneområdene er Reinheimen som alene utvider Norges verneareal med rundt 2600 kvadratkilometer. Her vil det bli etablert en prøveordning med lokal forvaltning av verneområdene.

— Jeg er spesielt glad for at utformingen av verneområdet også tar hensyn til at lokalsamfunnet fortsatt kan bruke det på tradisjonelt vis, sier Bjørnøy i en pressemelding.

Vest-Finnmarks første

Med opprettelsen av Seiland får også Vest-Finnmark sin første nasjonalpark.

— Det er knapt andre steder på kloden man kan oppleve slik natur som på Finnmarkskysten, sier Bjørnøy.

Seiland nasjonalpark blir Vest-Finnmarks første. (Foto: J. Abildsnes)

Saker Bjørnøy fikk gjennom statsråd i fjor:

1. Avviser klage på utslippstillatelse for CO₂-Norway
 2. Endret Naturkrafts utslippstillatelse for 2007
 3. Forvaltningsplanen for Barentshavet
 4. Fredning av Birkelunden
 5. Verneplan for Hovedøya
 6. Verneplanen for Oslofjorden følges opp med delplaner for Vestfold
 7. ...og Telemark.
 8. Hasseltangen landskapsvernområde og Søm-Ruakerkilen naturreservat
 9. Reinheimen nasjonalpark med landskapsvernområder
 10. Hemmeldalen naturreservat
 11. Øvre Dividal nasjonalpark utvides
 12. Varangerhalvøya nasjonalpark
 13. Seiland nasjonalpark
 14. Stortingsproposisjon om vern av villaks
 15. Stortingsmeldingen "Sammen for et giftfritt miljø"
 16. Forskriftsendringer for Jan Mayen, Bouvetøya og Antarktis
 17. Forskrift om vannforvaltning
 18. Verneplan for Hallingskarvet
 19. Miljøgebyr for Svalbard-turister
 20. Forskrift om verneplan for skog
- (Oversikten inkluderer ikke budsjettsaker, interne utnevninger og godkjenning av fylkesplaner)

Bjørnøy vs forgjengerne:

Antall saker miljøvernministrene har fått gjennom i statsråd hver måned.

Siri Bjerke: 2,5

Børge Brende: 2,5

Knut Arild Hareide: 2,31

Helen Bjørnøy: 1,67

(Gjennomsnitt uten budsjett, interne utnevninger og sanksjoner)

Kilde: Referat fra vedtak i statsråd i perioden 2000-2006.

Audun Garberg

Flytter vegen for å berge dal

Den nye vegen mellom Bremangerlandet og Svelgen i Sogn og Fjordane blir flyttet for å verne om naturen i Bortnedalen. Samtidig gir dette en bedre veg for brukerne.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Vegen, som vil gjøre distansen til kommunesenteret Svelgen fire mil kortere for øyboerne, var opprinnelig planlagt å gå gjennom Bortnedalen. Dette er en trang, frodig dal med store naturverdier. Et alternativt forslag med lang tunnel fra bygda Bortnen ble deretter utredet, og både kommune, fylkesmann og vegmyndigheter vil nå skrinlegge dal-alternativet og gå for den lange tunnelen.

— Den er bedre både for naturen, forurensning og trafikantene, sier ordfører Kåre Olav Svarstad i Bremanger.

Urørt dal forblir urørt

Bortnedalen er så godt som urørt av tekniske inngrep, og er så trang at en ny riksveg ville ha ført til utfyllinger i elva og store skjæringar. Det er også registrert store biologiske verdier i dalen, selv om den er dårlig undersøkt. I tillegg finnes en av fylkets største paddeforrekster i dalen. Rasfare var også en av tingene som ble vurdert. Når alternativet med lang tunnel i tillegg blir 6-7 kilometer kortere til kommunesenteret enn vegen i dalen, og stigningen blir slakere, valgte også vegmyndighetene å gå for dette alternativet.

— Det blir 40-50 millioner kroner dyrere enn vegen inn dalen, men gir stor innkorting for reisen på veg sørover, sier Hans Erik Buene i Statens vegvesen.

Fire mil kortere

I 2002 fikk øya Bremangerlandet, ytterst i Nordfjord, fastlandssamband gjennom en kort undersøisk tunnel. På fastlandet har imidlertid trafikantene måttet bruke den gamle vegen via Isane og Ålfoten til

kommunesenteret Svelgen. Denne turen vil bli innkortet med over fire mil med den nye vegen.

— Det er veldig positivt at vegkontoret også velger tunnelalternativet. Vi var veldig kritiske til å legge vegen inn dalen, og ville ha vurdert innsigelse mot planene, sier Heidi Sandvik fra fylkesmannens miljøvernavdeling.

Det finnes også prosjektskisser til enda et byggetrinn, som omfatter en ny ferjeforbindelse over ytre Nordfjord.

Den idylliske Bortnedalen blir spart for utbygging. (Foto: Jonny Lofnes)

Bussen taper på nye veger

Når nye veger bygges, svikter passasjerene bussen. Det viser erfaringer fra to vegprosjekter sør for Trondheim.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Ny E6 forbi Melhus sentrum og ny E39 fra Øysand til Orkanger. De store vegprosjektene har gitt bedre fremkommelighet for trafikanter sør for Trondheim, og de fleste trafikantene er fornøyde med vegene. Men kollektivtrafikken lider, viser undersøkelser Statens vegvesen har gjennomført.

Følger ikke opp

— Andelen som reiser kollektivt har sunket merkbart etter at de nye vegene åpnet, sier Steinar Simonsen i Statens vegvesen til bladet Vegen og Vi. Til tross for at de nye vegene er utbygd med busstopp og kollektivterminaler har ikke kollektivtilbudet holdt tritt.

— Det er synd at det offentlige ikke har råd til å følge opp milliard-investeringene med et busstilbud som hindrer at kollektivtrafikken taper terreng, sier Simonsen.

Bussen gir dårligere tilbud

På E39 fulgte alle bussene hoved-

Natur og Ungdom krevde satsing på bussen da den nye E39 åpnet i 2005. (Foto: Skaun kommune)

vegen gjennom tettstedene. Nå er tilbudet delt mellom den gamle og nye vegen, slik at de fleste trafikantene opplever tilbudet som halvert. Raskere ekspressbussar fra det store tettstedet Orkanger til Trondheim har ikke fått nok passasjerer til at kollektivandelen øker.

På E6 følger nesten alle busser den gamle vegen, der fartsgrensen mange steder er satt ned til 40 kilometer i timen. Når bilene suser forbi på en moderne veg i 90 kilometer i timen, velger stadig flere å kjøre egen bil. Trafikkveksten med bil på de to vegene har vært mellom 10 og 20 prosent.

— Har anstrengt oss

Odd Moldestad i Sør-Trøndelag fylkeskommune mener dagens tilbud på hovedvegene inn mot Trondheim er ganske bra.

— Men det hadde vært ønskelig med høyere frekvens deler av døgnet, og kanskje skal vi se på både rutestruktur og tilbud. Vårt problem er at de fleste tiltak koster penger, sier Moldestad.

Han minner om at økt vegkapasitet alltid vil gi økt bilbruk.

— Trondheim er blitt kalt bilbyen. Samtidig er ikke alt svart. I fjor hadde vi en økning på 2 prosent på ekspressbussen til Orkanger, forteller Moldestad.

kalender

29. – 31. januar

European Renewable Energy Policy Conference
Brussel

Arr: European Renewable Energy Council, m.fl.
www.erec-renewables.org/events/

6. – 7. februar

Konferanse om kraftlinjer og kabling
Øystese, Hardanger
www.stopp-kraftlinje.info

7. – 8. februar

Seminar om hydrogeologi og miljøgeokjemi, Trondheim
Arr: Norges geologiske undersøkelse
www.ngu.no

23. februar

Enovas varmekonferanse
Trondheim
www.enova.no

28. februar – 2. mars

World Sustainable Energy Days
Wels, Østerrike
www.wsed.at

13. – 15. mars

Carbon Market Insights
København
Arr: Point Carbon
www.pointcarbon.com

17.-18. april

Vassdragsdagane
Trondheim
Arr: Norges vassdrags- og energidirektorat
www.nve.no

30. mai – 1. juni

Landskonferanse friluftsliv
Kristiansand
Arr: Direktoratet for naturforvaltning, m.fl.
www.friluftsrad.no

3. – 15. juni

Partsmøte i konvensjonen om handel med truede arter (CITES)
Nederland
www.cites.org

En meter havstigning?

Havet kan stige med opptil 1,4 meter innen 2100, mener fremtredende forsker.

Med de nye prognosene for havstigning kan det bli fuktig både i Alexandria i Egypt og i andre kystbyer. (Foto: Istockphoto.com)

TEKST: **AUDUN GARBERG**
ag@naturvern.no

Med stigende utslipp av klimagasser vil havnivået øke raskere enn tidligere antatt, mener Stefan Rahmstorf, fysikkprofessor ved Potsdam universitet. Rahmstorf er medlem av Tysklands rådgivende organ for klimaendringer og regnes som fremtredende innen forskning på klimaendringenes effekt på havet.

Ved å bruke data fra NASA har Rahmstorf og hans kolleger kommet frem til at stigningen vil

bli mellom 50 og 140 centimeter innen 2100. I forrige århundre økte havnivået med 20 centimeter, mens det har økt med 3 centimeter de siste ti årene.

Usikkerhet

— Den halv-empiriske modellen vi brukte til å behandle NASAs data viste en proporsjonal konstant havnivåstigning på 3,4 millimeter årlig per grad celsius, sier Rahmstorf til nyhetsbyrået IPS. Derne brukte de fremskrivninger for fremtidig overflatetemperatur fra FNs klimapanel til å an-

slå havstigningen.

Rahmstorf understreker at anslagene for fremtidig havstigning er forbundet med stor usikkerhet.

FNs klimapanel vil etter det Miljøjournalen kjenner til legge frem betydelig lavere anslag for havstigning i sin kommende hovedrapport. Et av scenariene i rapporten anslår for eksempel havstigning på mellom 14 og 43 centimeter frem til 2100. Deretter vil havnivået stige betydelig raskere som følge av at vannet utvider seg i varmen.

Spår kraftig temperaturstigning

Selv med en halvering av utslippene vil temperaturen stige med 3 grader, fastslår FNs klimapanel.

TEKST: **AUDUN GARBERG**
ag@naturvern.no

Første del av den nye hovedrapporten til FNs klimapanel (IPCC) legges frem 2. februar. Etter det Miljøjournalen kjenner til vil en av konklusjonene være at tempe-

raturen vil stige med 1,5 til 5,8 grader innen 2100.

IPCC har også vurdert effekten av å stabilisere konsentrasjonen av drivhusgasser i atmosfæren på 550 ppm, det dobbelte av før-industrielt nivå. Da vil temperaturstigningen mest sannsynlig bli 3 grader. Klimapanelet mener det er svært usannsynlig med mindre enn 1,5 grader temperaturstigning, mens de i andre enden av skalaen ikke kan utelukke "betydelig høyere" temperaturstigning enn 4,5 grader. For å stabilisere konsentrasjonene

på 550 ppm må utslippene av klimagasser mer enn halveres.

Blant de andre konklusjonene i rapporten er høy sannsynlighet for flere og kraftigere hetebølger, mer nedbør i våte regioner og mindre i tørre regioner. Golfstrømmen kan bli svekket med opptil 60 prosent frem til 2100. Likevel vil temperaturene over hav og land i Europa stige på grunn av drivhuseffekten. Ingen av modellene viser en brå stans i Golfstrømmen i dette århundret.

Med frykten som våpen

— Folk må bli redde før vi får gjennomført kraftige klimatiltak, sa Jørgen Randers da han presenterte sin oppskrift på hvordan Natur og Ungdom bør følge opp Lavutslippsutvalgets innstilling.

TEKST: AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

— Man kommer ikke i gang med dyre tiltak hvis man ikke får folk med seg. Det har man stort sett ikke. I tillegg er det alltid en liten samfunnsgruppe som taper på at noe blir gjort. De sørger for at vi beholder status quo alt for lenge, fastslår Jørgen Randers. Lederen for det regjeringsoppnevnte Lavutslippsutvalget snakket til en svært lydhør forsamling med over 200 unge miljøvernere på Natur og Ungdoms landsmøte i begynnelsen av januar.

Mektig klimaskeptiker i Kongressen

En av de mektigste menn i USAs nye Kongress, demokraten John Dingell, er skeptisk til nasjonale klimalover.

TEKST: AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

John Dingell skal de kommende to årene lede energi- og næringskomiteen i Representantenes hus. I et lengre intervju med nettavisen Grist, utbroderer 80 år gamle Dingell sitt syn på global oppvarming.

— Vi må holde høringer for å samle fakta rundt spørsmål om både vitenskapen og politiske løsninger. Du må innse at vi ikke er de eneste menneskene som brenner kull, slipper ut CO₂ eller forurensninger av noe slag. New Zealand, som har relativt lite industri, slipper ut enorme mengder CO₂. De har en haug med sauer der som gjør det.

— Metan, korrigerer journalisten.

— Metan. Så vi er ikke alene

Positive til klimaendringer

Lavutslippsutvalget la i høst frem sin innstilling med 15 ulike tiltak som kan kutte norske utslipp med 50-80 prosent innen 2050.

— Det positive er at de siste månedene har bevisstheten om klima blitt ganget med ti, men jeg tror ikke viljen til å gjøre noe har fulgt etter. Problemet er at mange av de tidlige klimavirkningene i Norge oppfattes som positive, sier Randers til Miljøjournalen. Han tror vendepunktet først kommer den dagen folk blir skremt av klimaendringene.

om dette problemet og bør heller ikke være alene om løsningen, sier Dingell som samtidig påpeker at historien er full av "vitenskapelig konsensus" om feilaktige teorier. Han er også svært skeptisk til nasjonal regulering av klimagassutslippene.

— Nå spør du om vi skal avslutte all kullbrenning, og all produksjon av CO₂ i dette landet, mens Kina og India og Europa og alle andre i den utviklede verden fortsetter, sier Dingell til Grist.

Avslutningsvis blir kongressrepresentanten spurt hva han personlig gjør for å bedre miljøet.

— Vel, jeg varmer ikke huset over 70 grader [tilsvarende 21 grader celsius]. Jeg tar en militær dusj. Jeg deler bil med min kone. Jeg stenger av vannet mens jeg pusser tennene. Jeg resirkulerer hver jævla ting jeg kan resirkulere.

Aktivisttips

Randers ga følgende tips til aktivistene i Natur og Ungdom:

- Bidra til at velgerne skjønner at dette er alvor, at det er lett å gjøre noe og at vi må komme i gang tidlig.
- Lag en mer aggressiv innstilling enn Lavutslippsutvalget. Vis hvordan utslippene kan reduseres raskere.
- Plukk ut tiltak dere synes er viktige og kjør steinhardt på disse. Demonstrer for alle hvilke særgreper som lager problemer.
- Jobb for høyere karbonpris. Da vil ting skje av seg selv.
- Understrek at Norge kan spille en vanvittig viktig rolle internasjonalt ved å vise at man kan gjøre noe.

Fokus på lokalvalget

— Randers slo fast at vi kan redusere mye mer og raskere enn utvalgets forslag. Det er bra, si-

Jørgen Randers.
(Foto: Jo Straube)

er Natur og Ungdom-leder Bård Lahn med henvisning til organisasjonens krav om halvering av utslippene innen 2020. I første omgang retter NU fokus mot 10. september:

— Det viktigste i 2007 er å få lokalvalget til å handle om klima og få lokalpolitikere til å forplikte seg til tiltak.

Mister kjerneargument

Ny forskning slår hull på myten om en unøyaktig graf.

TEKST: AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

"Hockeykøllegrafen" har blitt brukt for å vise klimaendringenes kraftige utslag de siste tiårene. Samtidig har grafen blitt et kjerneargument for de som ikke tror på menneskeskapte klimaendringer. Grafen viser nemlig ikke lavere temperatur i perioden mellom 1200 og 1850, den såkalte lille istiden, noe kritikerne mener underminerer grafens troverdighet.

Nå har Jean Lynch-Stieglitz ved Georgia Institute of Technology og hennes kolleger funnet forklaringen på dette. Årsaken er ikke en

unøyaktig graf, men at temperaturendringen i denne perioden var et regionalt fenomen, begrenset til den nordlige halvkule. Mannen bak hockeykøllegrafen, Michael Mann ved Pennsylvania State University, har da også hele tiden argumentert med at grafen viser globale temperaturer.

Lynch-Stieglitz har ved å måle oksygenisotopene i marine fossiler funnet frem til at Golfstrømmen var 10 prosent svakere i den lille istiden, skriver tidsskriftet New Scientist.

— Vi har sett en omfordeling av varme på kloden — slik at samlet globalt er det ikke kaldere, sier Lynch-Stieglitz til New Scientist.

Til månen med tykk genser?

påtrykk

JON BJARTNES
Frlansjournalist

Langvarig mildvær sier tydeligvis mer enn tusen rapporter om langvarig mildvær. Klimastoffet tyter ut av tabloider og allmennkringkastere. De mest overraskende mennesker begynner å snakke om miljøvern. Påfallende mange fra Arbeiderpartiet, faktisk: Jens Stoltenberg mener CO₂-reinsing vil bli et norsk månelandingsprosjekt. Jonas Gahr Støre, Mannen Som Integrerer Alle Hensyn Og Gjerne Snakker Om Det, henter ambassadør Bjørn Tore Godal hjem fra Berlin; han skal bli klimarådgiver i Utenriksdepartementet, med spesielt ansvar for å selge nordnorsk olje og gass, men altså på en helt integrert måte fra nå av. Til og med Gerd Liv Valla har kommet på banen, for diskret å minne om at det var LO som sørget for CO₂-reinsingen på Mongstad. Ehem.

Det er dog ikke bare i Arbeiderpartiet det foregår. Fremskrittspartiet erklæres uspedalsk av den ene miljøorganisasjonen etter den andre, og skal kjempe for biodrivstoff sammen med Bellona. På Stortinget skal tidligere Natur og Ungdom-leder Ane Kismul inn i ny jobb som miljørådgiver for Senterpartiet. Og ennå er det mange måneder igjen av denne rare vinteren.

Men noe står fast her i verden. Frederic Hauge har — så vidt jeg kan huske — personlig avsatt de fleste miljøvernministre siden tidlig på 1980-tallet. Nå er turen kommet til Helen Bjørnøy. Ifølge Hauge er hun velmenende men ikke brukbar.

Det er nesten så man må synes litt synd på SV. Nå og da klarer partiet å flytte regjeringen et hakk eller to i miljøvennlig retning. Da

får Ap skryt av miljøbevegelsen, de har jo kommet miljøet i møte. SV har derimot gått den andre veien, og får bare juling. Bjørnøy får mest av alle.

Men det er altså en drittjobb å være miljøvernminister. Tidligere eksemplarer har riktignok kunnet slå i bordet med en og annen nasjonalpark, som Børge Brende, eller med ny avfallspolitikk, som Thorbjørn Berntsen. Men jo større miljøproblemer blir, jo tydeligere blir det også at makta sitter et annet sted. Premissene for den nasjonale miljøpolitikken legges hos statsministeren, finansministeren og i diverse utslipps- og utbyggingsdepartementer. I dette spillet blir miljøvernministeren fort sittende og ta imot kritikken for den politikken regjeringsskollegene fører.

Dette er kjent stoff for alle som har fulgt med. Det merkelige er at SV og Bjørnøy ikke klarer å finne vinnere som kan bryte mønsteret. (Hva med en fersk milliard til truede arter og områder?) Heller ikke lykkes SV med å flytte regjeringens miljøkonflikter ut i motstanderens terreng. De fleste av Bjørnøys regjeringsskolleger kunne hatt godt av en miljøutfordring i full offentlighet. Mange andre mektige mennesker også. Men når Bjørnøy skal snakke noen til rette, da får du og jeg beskjed om å skru ned varmen og kle på oss for å spare strøm. Og til høsten er det valgkamp.

Ap-veteranen Guttorm Hanssen sa i sin tid at en politiker må ha så tykk hud at han kan stå oppreist uten ryggrad. Det skal spørres om det holder med tykk genser. Særlig når målet er å lande på månen...

Avgift ikke nok

Den nyinnførte NO_x-avgiften vil kutte utslippene med 25 000 tonn. Fortsatt gjenstår 20 000 tonn før vi oppfyller våre internasjonale forpliktelser.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Fra 1. januar ble det innført en avgift på utslipp av nitrogenoksider (NO_x) på 15 kroner per tonn. Avgiften omfatter bare store utslippskilder som skip, fiskefartøyer, luftfart, dieseldrevet jernbane, energianlegg og fakling offshore. Internasjonal luft- og skipsfart er fritatt fra avgiften, det samme er veitrafikk. Dette gjør at bare 55 prosent av norske NO_x-utslipp er avgiftsbelagte.

Må kutte 60 000 tonn

Utslippene av NO_x er i dag på cirka 215 000 tonn. Göteborg-protokollen, som ble ratifisert i 2002, krever at Norge kutter sine utslipp til 156 000 tonn i 2010. Ifølge Finansdepartementet vil den naturlige teknologiutviklingen føre til kutt på rundt 15 000 tonn NO_x-utslipp frem til 2010, mens avgiften vil kunne bidra med ytterligere reduksjoner opp mot 25 000 tonn.

Da vil utslippene likevel være 20 000 tonn over kravet i Göte-

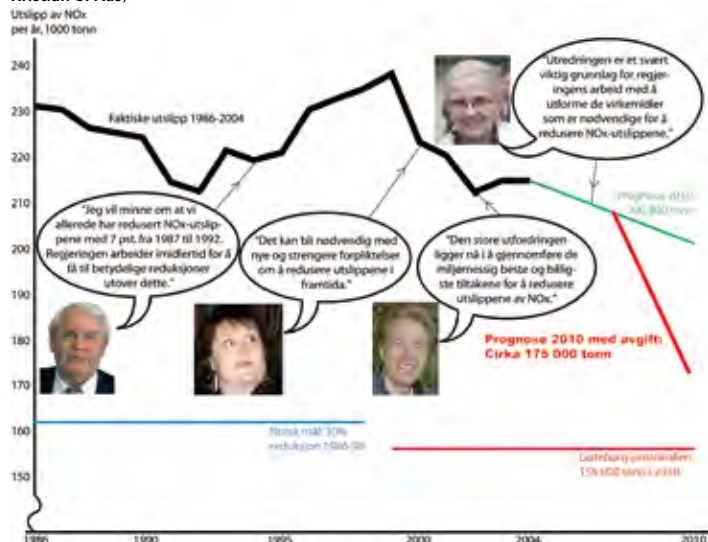
borg-protokollen. Derfor varsler regjeringen allerede nå at det kan bli aktuelt både å utvide grunnlaget for avgiften, og å øke satsene.

Dieslbiler gir ingen økning

Bilbruk er fritatt fra avgiften, fordi et avgiftssystem som omfatter hver enkelt bil vil være svært vanskelig å administrere. Dieslbiler, som har et utslipp av NO_x som er nær tre ganger høyere enn bensinbiler, står nå for nesten halvparten av bilomsetningen i Norge. De har i tillegg fått avgiftsfordeler, på grunn av lavere CO₂-utslipp enn bensinbiler. Statistisk sentralbyrå mener imidlertid ikke dette vil utgjøre noen stor forskjell når det gjelder Norges Göteborg-forpliktelser. Overgangen til diesel vil i 2007 føre til en økning av NO_x-utslippene fra personbiler på en tredels prosent.

— Men totalt for NO_x vil det være en nedgang i utslippene på rundt 1000 tonn per år, som skyldes vraking av gamle biler uten katalysator, sier Ketil Flugsrud i Statistisk sentralbyrå.

Tabellen viser norske utslipp og utslippsmålssetninger av NO_x fra 1986 til 2010. Kanskje kan den nyinnførte avgiften bidra til å redusere utslippet, men det er fortsatt et stykke igjen til målssetningene i Göteborg-protokollen. (Kilde: Statistisk sentralbyrå, illustrasjon: Kristian S. Aas)

Forbyr flere miljøgifter

Ti miljøgifter bør forbys i forbruksprodukter, mens enda 11 bør reguleres strengere enn i dag. Det foreslår Statens forurensningstilsyn (SFT). Norges Naturvernforbund jubler.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Da Helen Bjørnøy fikk jobben som miljøvernminister var et forbud mot miljøgifter i forbrukervarer ett av hennes mål. Nå foreslår SFT å forby bruk av 21 stoffer i produkter vanlige forbrukere benytter.

Plast, tekstiler og byggevarer

Forbudet vil omfatte et stort spekter av produkter, men SFTs Inger Grethe England har ikke full oversikt over hvilke produkter som kan bli utestengt fra det norske markedet hvis forbudet vedtas.

— Det dreier seg om et stort antall plastprodukter, spesielt de som er laget av PVC. Det vil også påvirke en del tekstilprodukter og et stort spekter av byggevarer, blant annet fugemidler, isolasjonsmaterialer og poleringsmidler, sier England.

Forslaget innebærer en stren-

gere politikk enn hva EU har vedtatt i forbindelse med behandlingen av sitt kjemikalielovverk, REACH. Etter at Miljøverndepartementet og Finansdepartementet har gjennomgått forslaget fra SFT, skal dette sendes ut på høring, også til EU og Verdens handelsorganisasjon.

— Vi mener det er fullt mulig å foreslå et slikt forbud uten å komme i konflikt med REACH. Samtidig blir det nok ikke gjennomført et ensidig norsk forbud mot slike produkter uten at det også skjer en prosess i EU, sier England.

— Spennende

Avdelingsdirektør Lene Lyngby i Miljøverndepartementet sier at de har begynt arbeidet med å gjennomgå forslaget, men at det er vanskelig å si noe om når et eventuelt forbud vil tre i kraft enda.

— Men jeg er ganske sikker på at forslaget vil bli sendt ut på hø-

ring i løpet av våren. Vi vil se på om omfanget av forbudet virker tilstrekkelig og realistisk. Det var departementet som ga SFT oppdraget med å lage et slikt forslag til forbud, og det de har kommet med er spennende, sier Lyngby.

Skrut fra NNV

— Dette er et bra forslag, og vil innebære en betydelig skjerping av dagens regelverk. Det viktigste er at prinsippet om at forbrukerne bør skjermes mot slike forbindelser, fremfor å måtte navigere gjennom giftjungelen selv, er stadfestet, sier miljøgiftrådgiver Per-Erik Schulze i Norges Naturvernforbund.

Han mener forslaget innebærer full støtte til forbundets kampanje "Farlige forbindelser", der de blant annet krevde forbud mot mellomkjedete klorparafiner, PFOS, PFOA og bromerte flammehemmere.

Omfatter ikke alt

Men selv om SFTs forslag skulle bli gjennomført, vil ikke dette stoppe all bruk av miljøgiftene i Norge. For hvert stoff er det foretatt unntak, og forbudet gjelder ikke produkter til industrielt bruk. Produkter som sorterer inn under Mattilsynet blir heller ikke forbudt hvis forslaget blir vedtatt. Det be-

Maling er en av produktgruppene som blir sterkt berørt ved et forbud. (Illustrasjonsfoto: Photos.com)

tyr at det fortsatt blir fritt frem for triklosan-tilsetning i tannkrem. I 2000 ble det brukt hele 1,7 tonn triklosan i tannkrem.

Forbud mot miljøgifter

Hvis SFTs forslag blir gjennomført, vil det bli forbud mot eller strengere reguleringer av 21 miljøgifter.

Disse stoffene forbys:

- Mellomkjedede klorparafiner (MCCP)
- Bisfenol A
- Muskxylen
- Muskketon
- Triklosan
- PFOS
- PFOA
- Dekal-BDE
- HBCDD
- TBBPA

Disse stoffene reguleres strengere:

- Dietylhexylftalat (DEHP)
- Tributyltinn (TBT)
- Trifenylyltinn (TFT)
- Pentaklorfenol
- Tre tensider: DODMAC/DSDMAC, DTDMAC og DHTDMAC
- Fire tungmetaller: Bly, kadmium, arsen og kvikksølv

Nedover for nattog

Trafikken med NSBs nattog ble i fjor redusert med 11 prosent. Etter at NSB la om ordningen med sovekupeer slik at man må kjøpe en hel kupé til 750 kroner for å få soveplass, svikter passasjerene nattog og velger dagtog eller andre transportmidler. Informasjonssjef Åge-Christoffer Lundebø i NSB forsvarer likevel ordningen.

— Enten måtte vi kuttet ned på antall sengeplasser og gjøre om

systemet, eller så måtte vi legge ned nattog som produkt, sier Lundebø til NRK.

Vokser kraftig

Natur og Ungdom har fått over 600 nye medlemmer i 2006. Medlemsstallet endte dermed på 5428. På organisasjonens landsmøte i januar ble leder Bård Lahn gjenvalgt, mens Ingeborg Gjærum og Lene Liebe ble valgt til nestledere.

Fisker kritisk truede

Ål, pigghå, uer og kysttorsk i fare for utrydning

Ålebestanden er farlig nær kollaps, og pigghå, uer og kysttorsk kan forsvinne fra norske farvann. Likevel blir de fisket i tonnevis. Miljøjournalen har listen over beskatning av de svakeste artene i norsk natur.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Selv om Norge har forpliktet seg til å stanse utryddingen av arter innen 2010, tillater myndighetene jakt og fiske på arter som står i fare for å bli utryddet. At det stadig gis tillatelse til å felle utrydnings-truede rovdyr som ulv, bjørn, jerv og gaupe er en kjent sak, men at det også tillates beskatning av flere svært svake fiskeslag og sjøpatedyr er mindre kjent.

Fisker kritisk truede arter

Ål og pigghå er oppført som kritisk truet på den nye Rødlista for utrydningstruede arter i Norge. Det er 50 prosent sannsynlighet for at artene skal dø ut i løpet av noen tiår. For ålen er situasjonen særlig alvorlig. Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) mener bestanden er farlig nær en kollaps.

— Uten en internasjonal forvaltningsplan ser fremtiden mørk ut for ålen, melder ICES. Likevel

er det fritt fiske av ål i Norge, så lenge man holder seg over minstemålet.

— Det er ikke fisket i Norge som tar den bestanden. Det fiskes litt hvert år, og vi har ikke gjort noen endringer i fisket. Det drives langt mer ålefiske i andre land, sier seniorrådgiver Lars Føyn i Fiskeridepartementet.

Mangler kunnskap om ål

Ålebestanden er redusert med nærmere 70 prosent de siste seks ti årene. Foreløpige tall for 2006 viser at det ble fanget 293 tonn ål i Norge, en økning på 44 tonn siden 2005.

— Vi erkjenner at vi kan for lite om ålen. Nå som arten er kommet på Rødlista, starter vi en utredning for å vurdere ålens situasjon nærmere, sier informasjonssjef Olav Lekve i Fiskeridirektoratet.

Pigghåen på sin side har hatt en nedgang på hele 80 prosent siden 1960. Pigghåbestanden er nå bare fem prosent av hva den var

etter 2. verdenskrig. I 2005 ble det fisket over 900 tonn pigghå. Det ble riktignok innført forbud mot direktefiske av pigghå fra 1. januar i år, men haien kan fortsatt tas som bifangst og omsettes på markedet.

— Oppsiktsvekkende

— Det er oppsiktsvekkende og uansvarlig å tillate fiske av rødlistearter. Ålen og pigghåen er særlig utsatt. Som kritisk truede arter er risikoen for utrydning ekstremt høy, sier fiskerirådgiver Alf Ring Pettersen i Norges Naturvernforbund.

Men det stanser ikke der. Rødlistearter som havsil (tobis), uer, sna-

beluer, kysttorsk og blålange går sterkt tilbake som følge av overfiske. Det er nå innført forbud mot fiske av havsil og blålange, men det vil fortsatt være tillatt å fiske uer og kysttorsk, med visse restriksjoner. Kysttorsk nord for 62. breddegrad står som sterkt truet på Rødlista, mens uer er kategorisert som sårbar. Bestanden av uer har hatt sviktende rekruttering siden tidlig på 1990-tallet og er nå på et historisk lavmål. Likevel ble det i 2005 tolt fisket 8385 tonn uer.

Krever stans i rødlistefisket

— Vi krever stopp i alt fiske av rødlistearter. Norge har forpliktet

I sesongen 2005/2006 ble tre bjørner skutt i Norge, til tross for at de er sterkt truet. (Foto: Pixelman/Scanstockphotos.com)

Truede arter

— Ingen fare for utrydning

— Man må ikke nødvendigvis slutte å fiske en art selv om den står som kritisk truet på Rødlista.

Bestanden av uer er på et historisk lavmål. Likevel tillater norske myndigheter fangst av arten, som står oppført under kategorien sårbar i Rødlista. (Foto: Fredrik Naumann / Samfoto)

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Det svarer seniorrådgiver Lars Føyn i Fiskeridepartementet når Miljøjournalen spør om hvorfor det tillates beskatning av rødlistearter i sjøen.

— Det er stor forskjell på marine arter og dyr som lever på landjorda. Her kan man ikke sammenligne med fjellreven, hvor det siste individet snart er borte. Når det gjelder fisk er antallet indivi-

der så stort at det ikke er fare for utrydning, sier Føyn.

Har forteller at norske fiskerimyndigheter følger rådene fra det internasjonale havforskningsinstituttet (ICES) i forvaltningen.

— Jeg er personlig litt engstelig for den kategoriseringen av fiskene som utrydningstruet. Når noe kommer på en rødliste høres det ut som det fare på ferde, men det er det ikke for fiske-slagene som står oppført på Rødlista, sier Føyn.

Vær varsom med ål og pigghå

— Kritisk truede arter som ål og pigghå må man være spesielt oppmerksom på, sier Ivar Myklebust, direktør i Artsdatabanken, som la frem Rødlista for noen uker siden.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

— Bør beskatningen av rødlistearter stanses?

— Det er et spørsmål ansvarlige myndigheter må svare på. Vår rolle er å legge frem Rødlista, som viser hvilken risiko de enkelte artene har for å bli utryddet. Fis-

keartene er på Rødlista fordi det går kjapt nedover med bestanden, mens rovdyrene står der på grunn av lavt antall dyr. Torskebestanden på Newfoundland ble fisket helt ned før den ble fredet. Den har ikke tatt seg opp etter fredningen, så det er all grunn til å være oppmerksom på rødlistearter, sier Myklebust.

seg til å stanse utrydningen av arter innen 2010. Da er det på tide å stanse beskatningen av truede arter og heller iverksette flere tiltak for å sikre bestandene, sier Pettersen.

Sammen med Verdens Naturfond (WWF) har Naturvernforbundet gått ut og krevd stans i direktefisket av uer, snabeluer, ål og pigghå, samt begrensninger i fisket av kysttorsk. Av disse er det foreløpig bare innført forbud mot direktefiske av pigghå.

Tillater fangst tross advarsler

De sårbare sjøpattedyrene klappmyss og steinkobbe utsettes fort-

satt for fangst, stikk i strid med anbefalinger fra forskerhold. For steinkobben ligger kvotene høyere enn det internasjonale havforskningsrådet anbefaler. Det kan føre til ytterligere bestandsreduksjoner dersom jakten ikke begrenses. Fra 20. november i fjor til 31. desember i år kunne 860 dyr felles, fra Østfold til Finnmark. Bare i Lysefjorden i Rogaland og Indre Sognefjord er det forbudt å jakte på selen. I fjor lå klappmysskvoten på 4000 voksne individer ved Jan Mayen, selv om ICES anbefaler nullkvote på grunn av nedgang i ungeproduksjonen. Årets kvote er ennå ikke fastsatt.

Kysttorsken nord for 62. breddegrad er sterkt truet, men fisket fortsetter, om enn med visse begrensninger. (Foto: Biopix/JC Schou)

Trues av jakt og

Her er lista over truede arter som utsettes for jakt og fiske i Norge. Informasjonen er hentet fra Norsk Rødliste 2006 og omfatter kategoriene kritisk truet, sterkt truet og sårbar.

Ål

(Foto: photos.com)

Status	Kritisk truet
Beskatning	Fritt fiske
Populasjonsutvikling	50-70% reduksjon siste 3 generasjoner
Situasjon	ICES mener ålebestanden er farlig nær kollaps. Klar nedgang i Norge og Europa.

Ulv

Status	Kritisk truet
Beskatning	Regulert jakt
Populasjonsutvikling	22 - 50 individer i Norge
Situasjon	Bestanden har vokst, men det er fortsatt under 25 reproduserende ulver. Negative effekter av innavl.

Brunbjørn

Status	Sterkt truet
Beskatning	Regulert jakt
Populasjonsutvikling	35 - 55 individer i Norge
Situasjon	Ingen levedyktig bestand. Høy dødelighet pga skadefellinger.

Pigghå

Status	Kritisk truet
Beskatning	Bifangst tillatt
Populasjonsutvikling	80% reduksjon siste 3 generasjoner
Situasjon	Svært svak bestand. Siden 1945 har den sunket til under 5 % av det den var.

Kamskjell

Status	Sterkt truet
Beskatning	Sanking ved dykking, overfiske
Situasjon	Restauranter og delikatessebutikker tar i mot kamskjell fra sportsdykkere. Tidligere rike lokaliteter er nesten tømte for skjell

Kysttorsk

(nord for 62. breddegrad)

Status	Sterkt truet
Beskatning	Regulert fiske
Situasjon	Høy risiko for bestandskollaps

Havsil

Status	Sårbar
Beskatning	Fiskeforbud fra 01.01.07
Populasjonsutvikling	Over 70% reduksjon
Situasjon	Bestanden er kraftig redusert i løpet av de siste ti år. Det er ingen beskatningsstrategi for denne bestanden.

Jerv

(Foto: photos.com)

Status	Sterkt truet
Beskatning	Regulert jakt
Populasjonsutvikling	Cirka 350 individer i Norge
Situasjon	Økende trend. Fortsetter dagens jakt, blir jerven utryddet fra store deler av Norge uten innvandring fra nabolandene.

fiske

Vanlig uer

Status	Sårbar
Beskatning	Regulert fiske
Situasjon	Bestanden er svært svak. Fiske forverrer den alvorlige situasjonen.

Snabeluer

Status	Sårbar
Beskatning	Regulert fiske
Populasjonsutvikling	50-80% reduksjon siste 3 generasjoner
Situasjon	Bestanden har hatt sviktende rekruttering siden 1991, og ICES vurderer bestanden til å ha redusert reproduksjonsevne. Toktresultat viser at bestanden er nær et historisk lavmål.

Klappmys

Status	Sårbar
Beskatning	Regulert jakt
Populasjonsutvikling	Min. 5800 individer i Norge
Situasjon	ICES maner til forsiktighet i forvaltningen på grunn av indikasjonene på redusert ungeproduksjon.

Steinkobbe

(Foto: Biopix/N. Sloth)

Status	Sårbar
Beskatning	Regulert og uregulert jakt
Populasjonsutvikling	Min. 5800 individer i Norge
Situasjon	Fastsatte fiskekvoter ligger høyere enn anbefalt og kan redusere bestanden ytterligere.

Gaupe

(Foto: photos.com)

Status	Sårbar
Beskatning	Regulert jakt og fangst
Populasjonsutvikling	367-385 individer i Norge
Situasjon	Bestanden er ikke livskraftig og holdes bevisst nede gjennom regulert jakt.

Håbrann

Status	Sårbar
Beskatning	Fiskeforbud fra 01.01.07
Populasjonsutvikling	80% reduksjon siste 3 generasjoner
Situasjon	ICES anbefaler ingen fangst av denne arten. Man antar at det vil ta minst 25 år før bestanden er på fote igjen, selv med minimumsfangst. Håbrann er ikke lenger utsatt for direkte fiske i norske farvann, men blir tatt som bifangst.

Blålange

Status	Sårbar
Beskatning	Fiskeforbud fra 01.01.07
Populasjonsutvikling	50-70% reduksjon siste 3 generasjoner
Situasjon	Har gått sterkt tilbake. Det direkte fisket har derfor opphørt, og blålange er nå en bifangstart i langefisket.

Bygger supereffektive

Fra slutten av januar kan lillehamringer kjøpe boliger hvor behovet for oppvarming er redusert til en femtedel. Prisen for de såkalte passivhusene blir den samme som for andre boliger i området.

TEKST: **AUDUN GARBERG**
ag@naturvern.no

Smestadlundens borettslag ligger der militæret tidligere holdt leir et par kilometer utenfor Lillehammer sentrum. Her kommer 32 boenheter fordelt på to- og treroms leiligheter og rekkehus. God isolasjon og andre tekniske løsninger har redusert behovet for romoppvarming med over 80 prosent i forhold til vanlige nybygg. I tillegg sørger en solfanger på taket for halvparten av varmtvannet og en del av romoppvarmingen i boligene.

— Det finnes ulike grader av lavenergiambisjoner. Nå forsøker vi å dra flagget helt til topps, sier administrerende direktør Kai Slagsvold Hekne i Lillehammer og Omegns Boligbyggelag, som står bak utbyggingen av de såkalte "passivhusene" på Smestadlundens.

— Vi har lyst til å være en ledende aktør innen lavenergiboliger. Man trenger noen motorer, sier Hekne.

Uavhengig av strøm

Årlig energiforbruk i boligene beregnes til 70 kWh per kvadratmeter. Det er om lag halvparten av hva regjeringen vil kreve av nybygde hus fra 2009. Solfangeren dekker en del av energiforbruket,

og miljøbevisste boligkjøpere kan gjøre seg helt uavhengige av strøm til oppvarming, forteller seniorforsker Tor Helge Dokka i Sintef Byggforsk som har vært rådgiver for prosjektet.

— Her blir det et system for vannbåren varme. Det er mulig å koble til biobrensel dersom man vil dekke resten av oppvarmingsbehovet, sier Tor Helge Dokka.

Trygge løsninger

Hekne legger vekt på at løsningene i passivhusene er velprevde og trygge.

— Vi ser ikke på dette som et forsøksprosjekt, men skal anvende den kunnskapen vi har fått etter 25 år med prøvehus, sier Hekne. Men selv om løsningene har vært testet, er de ikke billigste hylleware.

— Det er en reell merkostnad, men på sikt tror jeg den vil være marginal, sier byggelagsdirektøren. Merkostnaden for dette prosjektet anslår Hekne til 1200-1400 kroner per kvadratmeter bruksareal, men dette dekker LOBB sammen med entreprenøren Veidekke. Boligkjøperne kan dermed sikre seg energieffektive hus og leiligheter til samme pris som mindre moderne boliger.

— Det blir ikke noe markeds-

I "Passivhusene" som skal bygges i Smestadlundens borettslag vil behovet for oppvarming være redusert til en femtedel.

gjennombrudd med mindre huskjøperen har en merkbar kroneeffekt fra dag én. Vi tror det er lite klokt å appellere til folk om å betale en merkostnad. Derfor slipper vi dette til ordinære markedspriser.

tar tak i det og optimaliserer fremdriften og kostnadene, sier Dokka. Han viser til Østerrike hvor denne typen hus i dag bygges til samme pris som vanlige boliger. Blant annet reduserer supereffektiv isolasjon utgiftene til panelov-

— Ikke avgjørende

Tor Helge Dokka tror ikke prisnivået er avgjørende.

— Nå bygges det nye boliger med en kvadratmeterpris fra 30 til 60 000 kroner. Da vil en ekstrakostnad på 700-1200 kroner per kvadratmeter kunne bakes inn i helt vanlige byggeprosjekter, sier Dokka.

— Hva skal til for at slike hus skal bli mer utbredt?

— At de store entreprenørene

Vi som jobber på jernbanen er stolte fordi vi også gjør en innsats for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

NOFO

Norsk Oljevernforening
For Operatørselskap
www.nofo.no

FREVAR KF
Distriktets miljøbedrift

Avfallsforbrenning er energigjenvinning og
vann- og avløpsrensing er
MILJØVERN I PRÆKSIS

VELUX®

ve boliger

edel og sola produserer halvparten av varmtvannet.

redusert med over 80 prosent i forhold til vanlige nybygg. (Illustrasjoner: Asplan Viak)

ner eller andre systemer for oppvarming.

— Jeg er optimist og tror at dette vil bli relativt vanlig, sier Dokka og får støtte fra Hekne:

— Vi håper og tror dette vil være slik vi skal bygge fremover.

Lavere energiforbruk i husholdningene

En gjennomsnittlig norsk husstand bruker 5 prosent mindre energi i dag enn på 1990-tallet. Forbruket ligger på samme nivå som på slutten av 1960-tallet.

TEKST: AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

I 2005 brukte norske husstander i gjennomsnitt under 22 000 kWh, viser tall Miljøjournalen har fått fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Også i 2004 lå forbruket på samme nivå, og man må tilbake til midten av 1970-tallet for å finne et år med lavere gjennomsnittsforbruk.

Stabilt forbruk

De siste 40 årene har norske husstanders energiforbruk vært relativt stabilt. Høyest var forbruket i 1986 og 1987 med nærmere 26 000 kWh. På 90-tallet lå forbruket på drøyt 23 800 i gjennomsnitt, mens det fra 2000 i snitt har vært på 22 600 – en reduksjon på over 5 prosent.

— Boligene har blitt større og større, så slik sett skulle man forvente at energiforbruket også vil-

le steget. Men isolasjonen har for eksempel blitt bedre i nyere boliger. Elektrisk utstyr har også blitt mer effektivt. I tillegg har gjennomsnittlig antall personer i hver husholdning gått litt ned. Jo, flere personer det er i en bolig, desto mer energi brukes, sier rådgiver Ann Christin Bøeng i SSB.

Overgang til strøm

Det har også vært overgang fra fyringsolje, kull og koks til strøm frem til 1990-tallet. Deretter har også bruken av elektrisitet gått ned, noe strømprisen må ta sin del av ansvaret for.

— Strømpriser har stor virkning. Når prisen stiger bidrar det til at folk reduserer forbruket, gjennom blant annet å installere varmepumpe, slå av lys og senke natterperaturen, sier Bøeng og påpeker at milde vintre også må ta sin del av æren.

Løsningene på Lillehammer

Slik er energiløsningen i passivhusene i Smedstadlunden borettslag:

- Solfanger på taket produserer halvparten av boligens varmtvann og bidrar til 15-20 prosent av romoppvarmingen. Anlegget sørger blant annet for varme i badegulvene.
- Ytterveggene har 35-40 centimeter isolasjon, mot 15-20 centimeter i vanlige hus. Gulvene som ligger direkte på berggrunn har 35 cm isolasjon, mens taket har 55 cm.
- Trelags vinduer med isolerte karmen. I forhold til ordinære tolagsvinder er disse dobbelt så gode til å holde på varmen. De er også 50 prosent bedre enn det som sannsynligvis blir påbudt minimum fra 2009.
- Kraftig reduksjon i luftlekkasjer. Bygningenes yttervegger får et absolutt lufttett sjikt, hvor man spesielt jobber for å hindre lekkasjer i overgangen mellom grunnmur og vegg, vegg og tak, samt der for eksempel rør går inn i huset. Dessuten skal man unngå kuldebroer, elementer som bryter isolasjonen og tapper varmen ut av huset.
- Ventilasjon med varmegjenvinning sørger for at minst 80 prosent av varmeenergien man slipper ut gjennom ventilasjonsanlegget kommer tilbake i form av varmluft.

Kilde: Tor Helge Dokka, Sintef

9000 får støtte til pelletskaminer og varmepumper

Av godt og vel 15 000 søkere har 9000 nå fått lovnader om støtte til kjøp av pelletskaminer, varmepumper og pelletskjeler. Stortinget bevilget i fjor høst i alt 71 millioner kroner til formålet. Søkerne får opptil 4000 kroner i støtte til kjøp av pelletskamin og opptil 10 000 kroner til varmepumper og pelletskjeler.

— Pengene er lovt bort, men vi vet ikke hvor mange som faktisk gjennomfører planene. Derfor oppfordrer vi fortsatt folk til å søke, sier energirådgiver Øystein Nilsen i Enova til Miljøjournalen.

EU vil forby strømsluker

EU vil forby energisløsende utstyr og håper å samle verdens mest energiforbrukende nasjoner om en avtale i 2008. EU-kommisjonen håper at avtalen kan redusere utslippene av CO₂ med to milliarder tonn, hele 37 prosent av dagens utslipp av gassen. Unionen ønsker et internasjonalt regelverk som forbyr kjøleskap, vaskemaskiner og andre produkter som ikke når minstestandardene. Avtalen kan bli signert i forbindelse med OL i Beijing til neste år. Det fremgår av et konfidensielt EU-notat som Aftenposten har fått tilgang til.

Lønnsomt å investere i energi

Investerer du i enøk og gode energiløsninger, er sjansen god for å få igjen pengene ved boligsalg. Gjør du det ikke, vil boligen din trolig sakke akterut på markedet.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Økende kraftforbruk, høyere strømpriser, strengere byggeforskrifter og strømkriser vil trolig endre etterspørselen på boligmarkedet. I dag dreier det meste seg om beliggenhet, og det er få boligkjøpere som velger bolig etter energiløsninger. Skal vi tro aktører i markedet, er situasjonen i ferd med å endre seg. Om få år vil kjøperne unngå hus med høyt kraftforbruk.

Oppvaskmaskiner

— Det er som med oppvaskmaskiner. På åttitallet var det bare noen få som hadde det. Nå er oppvaskmaskin standard i alle boliger. Slik vil det også gå med energi. Boliger uten gode energiløsninger vil i fremtiden ha en mangel, sier regionleder Robert Ugland i DnB Nor Eiendom Oslo og Romerike.

Skal hans spådom gå i oppfyllelse, har byggebransjen en jobb å gjøre. De fleste nye bygg leveres fortsatt med gårstdagens energistandard. Ny byggeforskrift med strengere krav til energiforbruk og større oppmerksomhet på strømsparing vil gradvis endre boligmassen. Om ti år vil trolig svært mange nye boliger leveres med lavenergistandard.

Miljø i tiden

— Dette vil tvinge seg frem. Folk er opptatt av det mediene tar opp. Miljø er veldig i tiden. Jo mer oppmerksomhet en sak får, jo større interesse vil du få i markedet. Det så vi tydelig i forbindelse med strømkrisen i fjor høst. Vi ser også at stadig flere tar i bruk miljø-

vennlige energiløsninger, forteller Ugland.

— *Får man igjen pengene ved boligsalg om man investerer i en pelletskamin, vedovn eller varmepumpe nå?*

— På kort sikt er det uvisst, men på lengre sikt er det åpenbart at slike investeringer vil være lønnsomme, sier Ugland, som ikke er helt fremmed for å gå til innkjøp av pelletskamin selv.

Beliggenhet viktigst

Björg Strømmen i Takstformidlingen AS forteller at hun tar til alt utstyr i boligen med i regnestykket når hun gir en takst.

— Noen investeringer får man ikke igjen, mens andre er lønn-

somme. Når det gjelder vedovner og pelletskaminer, er det vanskelig å si om det vil lønne seg. Investeringer på mindre enn 50 000 kroner er knapt målbare når man har en kvadratmeterpris på 40 000 kroner og boligen er taksert til fire millioner. Det er i stor grad beliggenheten og boligens størrelse som bestemmer prisen. Men er det investert i større systemer som gir energibesparelse, vil man sannsynligvis få igjen pengene og kanskje tjene på det, sier Strømmen.

Hun takserer leiligheter og boliger i Oslo og Akershus, hvor lavenergiboliger fremdeles hører til sjeldenhetene blant takseringsobjektene.

Bergen størst på lavenergi

Opptil tusen lavenergiboliger vil bli bygd av Bergen og Omegn Boligbyggelag. Også i Oslo og Stavanger kommer lavenergi prosjekter. I Trondheim har boligbyggelaget derimot ingen slike planer og vet ikke engang hva deres nye boliger krever av energi.

TEKST: AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Landets hittil største utbygging av lavenergiboliger vil skje i regi av Bergen og Omegn Boligbyggelag (BOB).

— BOB planlegger bygging av 600 boliger pr i dag, men håper å øke tallet til over 1000, forteller prosjektleder Ole Herbrand Kleppe. Boligene skal ha et samlet årlig energiforbruk på under 100 kWh per kvadratmeter.

— Vi har startet prosjektering av de første 300, og erfaringene herfra vil bli viktig i den videre planleggingen av de resterende boligene i området, forteller Kleppe.

Også lillebror Stor-Bergen boligbyggelag ønsker å tilby lavenergiboliger i fremtiden.

— Vi inngår et samarbeid med Husbanken nå. Jeg vil være veldig forundret om vi ikke får ut ett eller to prosjekter i løpet av neste år, sier utbyggingsdirektør Sverre Øvrebotten.

Konkurrenten kommer

Utbyggingsdirektør Sverre Øvrebotten i konkurrenten Stor-Bergen boligbyggelag forteller at de foreløpig ikke har bygget lavenergiboliger.

— Det er helt klart målsettingen at borettslaget skal kunne tilby lavenergiboliger. Vi inngår et samarbeid med Husbanken nå. Jeg vil være veldig forundret om vi ikke får ut ett eller to prosjekter i løpet av neste år, sier Øvrebotten. Boligbyggelaget har 16 000

medlemmer og er forretningsfører for omlag 7600 boliger fordelt på 144 boligselskaper.

100 leiligheter i Stavanger

I Stavanger forventer boligbyggelaget å gå i gang med den konkrete planleggingen av et lavenergi-prosjekt tidlig i 2007. Prosjektet omfatter rundt 100 leiligheter i Gausel/Jåttå-området i Stavanger kommune.

— Alle detaljer er ennå ikke på plass, men såvidt vi vet vil det bli tilknytning til fjernvarmesen-

tral samt øket isolasjonstykkelse i vegger, gulv og tak. Balansert ventilasjon inngår også i planleggingen, forteller informasjonssjef Tor M. Simonsen i Stavanger Boligbyggelag.

Småhus i Oslo

I Oslo bygger boligbyggelaget OBOS 26 småhus som lavenergiboliger. Mikkeltrende borettslag på Mortensrud skal stå ferdig i løpet av årets første halvår.

— I dette prosjektet blir det også tatt i bruk et nytt luft-til-

vann varmepumpesystem i seks av boligene. Her dekker varmepumpene både oppvarming og varmtvann, forteller energirådgiver Kjetil Kronborg i OBOS.

Ingen i Trondheim

Trondheim og Omegn Boligbyggelag har derimot ingen planer om å bygge lavenergiboliger. Utbyggingsleder Gunn Kristin Moen Enge forteller at de heller ikke har oversikt over energiforbruk i nye boliger, men overlater det til entreprenøren.

Ved Damsgårdssundet i Bergen planlegges Norges største satsing på lavenergihus.
(Foto: Kristian S. Aas)

Økende interesse

Lavenergiboliger har ikke tatt av i Norge, men landets største husbyggere tror det bare er stille før stormen. – I fremtiden vil alt som bygges være lavenergiboliger, sier Snorre Bjørkum i Norgeshus.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Går det slik entreprenørene tror, vil den nye byggeforskriften med nye krav om energieffektivisering bane vei for en bølge av lavenergi-hus i Norge. Miljøjournalen har snakket med landets største husbyggere og kan konstatere at interessen for lavenergi er økende.

— Husbyggere flest er mest opptatt av størrelse og romløsning, men når vi foreslår lavenergi-løsninger, er det mange som blir interessert. Nå er cirka 20 prosent av boligene vi selger lavenergi-hus. Det er en økning på nesten ti prosent sammenlignet med i fjor, sier teknisk sjef Stig Brunes i Systemhus.

Tror passivhusene kommer

Norgeshus lanserte sin katalog med lavenergi-hus først sommeren 2006. De melder om god etterspørsel, men har ikke de helt

store salgstallene å skilte med foreløpig. I år skal boligene markedsføres aktivt.

— Kravene i den nye byggeforskriften er opp i mot det Husbanken definerer som lavenergiboliger. Neste steg er da passivhus, som har et langt lavere forbruk. Jeg tror vi vil se mer av det i årene som kommer, sier teknisk sjef Snorre Bjørkum i Norgeshus.

Landets største husbygger, Mesterhus, melder om liten aktivi-

tet, men tror markedet er i ferd med å bli modent for den nye hustypen.

— Liten interesse

— Interessen for lavenergi-hus hos oss har vært overraskende liten. Bare 7 prosent av boligene vi selger er lavenergi-hus, sier Lars Myhre, fagansvarlig i Mesterhus.

Han mener at forklaringen ligger i at folk flest er konservative og velger tradisjonelt når de skal

bygge hus.

— Jeg tror vi er inne i en modningsprosess og kan ikke skjønne annet enn at det snart vil ta av, sier Myhre.

Hva er lavenergi?

En kan diskutere om alt som kalles lavenergiboliger virkelig er det. Mesterhus' alternativ har et årlig energibehov på 135 kilowatt per kvadratmeter (kWh/m²). Det er ikke langt unna ordinære hus, hvor forbruket ligger på cirka 170 kWh/m². Husbankens standard for lavenergi-hus er 100 kWh/m².

Nordbohus har bevisst valgt å ikke bruke begrepet lavenergibolig. Deres alternativ går under navet "Komfort Pluss". På Miljøjournalens spørsmål var ikke salgssjef Stian Moursund i stand til å fortelle hvor mye energi disse boligene bruker totalt.

Fokuserer på komfort

— Det har vært mye fokus på strømpriser og energieffektivisering. Vi i Nordbohus ser det omvendt og har valgt å fokusere på økt komfort, fremfor energibesparelse. Det vil gå noen år før investeringen er spart inn, men disse husene har et bedre innneklima med friskere og renere luft, sier Stian Moursund, salgssjef i Nordbohus, Norges nest største husbygger.

I likhet med konkurrentene melder Nordbohus om økende interesse for energieffektive boliger.

Entreprenørenes satsning på lavenergi-hus skyldes ikke minst Husbankens innsats. Flere av dem har avtaler med Husbanken, som sikrer husbyggere gunstige lån hvis de velger å bygge en lavenergibolig.

Stor forskjell på ferdighus

Miljøjournalens undersøkelse av ferdighus viser at svært mange såkalte lavenergiboliger som bygges ikke tilfredsstiller Husbankens standard.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

De årlige strømkostnadene for lavenergi-hus i Norge varierer med flere tusen kroner i året ettersom

hvilken entreprenør man velger. Husbankens standard for lavenergi-hus ligger på et årlig strømforbruk på 100 kilowattimer per kvadratmeter (kWh/m²). Miljøjournalens undersøkelse av fire

av de største aktørene på markedet viser et spenn fra 90 til 135 kWh/m². Tabellen tar utgangspunkt i en strømpris på 80 øre per kilowattime.

	Årlige strømkostnader (150 m ² bolig)	Årlig besparelse i forhold til ordinær bolig	Totalt energibehov årlig	Andel "lavenergi-boliger"
Mesterhus	16 200,-	4200,-	135 kWh/m ²	7 prosent
Systemhus	10 800 – 13 200,-	9600 – 7200,-	90–110 kWh/m ²	20 prosent
Norgeshus	12 000,-	8400,-	cirka 100 kWh/m ²	Ukjent
Nordbohus	Ukjent	Ukjent	Ukjent (Oppvarming og varmtvann: 88 kWh/m ² per år)	Under 5 prosent

for lavenergi

Små og store sparetiltak

Selv om du har et gammelt hus, kan du spare tusenvis av kroner og redusere belastningen på miljøet ved å gjennomføre små og store tiltak.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

— Vi snakker gjerne om en firetrinns rakett, forteller energirådgiver Øystein Nilsen i Enova.

— Første punkt er å redusere behovet for energi. Det enkleste er å montere tetningslister på vinduer og dører. Den som vil gå videre, kan bytte ut vinduer og etterisolere loft, vegger og gulv mot kjeller. Vinduene står for 40 prosent av varmetapet i et hus, sier Nilsen.

Bruk varmen på nytt

— Punkt nummer to er å bruke varmen på nytt. Det kan gjøres ved å installere balansert ventilasjon og varmegjenvinning. Dette passer best for nye bo-

liger, da det må installeres systemer med flere luftkanaler, sier Nilsen.

Ta kontroll over varmen

— Punkt nummer tre er å ta kontroll over varmen. Senk temperaturen om natten og når du er på jobb. Ved å installere automatisk varmestyring kan du fort spare 10 til 15 prosent av energiforbruket, sier Nilsen.

Alternativ oppvarming

— Punkt nummer fire er å installere alternativ oppvarming. Pelletskaminer og rentbrennende vedovner er svært gode løsninger, men vi anbefaler også varmepumper. Selv om de går på strøm, bruker de langt mindre enn panelovner, sier Nilsen.

Enkle tiltak

- Tett vinduer og dører.
- Senk innnetemperaturen.
- Senk nattetemperaturen.
- Lukk rom som ikke brukes.
- Senk temperatur i varmtvannsbeholdere til 65 grader.
- Bytt til sparepærer.
- Slå av pc-er, tv-er og annet på "stand by". Trekk ut ladere som ikke brukes.
- Bytt ut gamle hvitevarer med nye, effektive modeller.

Større tiltak

- Montér styringssystem for varmeovnene.
 - Erstatt panelovnene med pellets-kamin, vedovn eller varmepumpe.
 - Isolér tak og vegger.
 - Bytt ut gamle vinduer med nye.
 - Installér varmegjenvinning.
- Kilder: Enova og Hans Ree, "Slik sparer du strøm", Dialogen 2006.

kort sagt

Arter

Foreløpige tall viser at det ble skutt 5 100 villrein av en felingskvote på 11 000 under årets jakt. Det er en økning i utbyttet på 300 dyr fra 2005, melder Statistisk sentralbyrå.

Miljøgifter

Solsikkefrø inneholder ofte for mye kadmium.

Ni av ti solsikkekjerner har for høyt innhold av kadmium, viser en undersøkelse Mattilsynet har gjennomført. Av totalt 209 prøver viste åtte for høyt innhold av kadmium. Sju av disse var solsikkekjerner, mens en var av müsli.

Forurensede sedimenter blir ikke spredd i forbindelse med oppryddingen av miljøgifter i Oslofjorden og deponering ved Malmøykalven. Det viser en undersøkelse Norsk institutt for vannforskning har utført på oppdrag fra Statens forurensningstilsyn.

Klima

21 prosent av oss er villig til "i stor grad" å kutte ned på flyturene våre dersom de får bevis for at klimaendringene er menneskeskapte. Totalt vil 61 prosent redusere noe, mens 36 prosent ikke vil gjøre noe med antall flyturer, viser en meningsmåling Norsk Respons har utført for Aftenposten.

Renseanlegget for CO₂ ved gasskraftverket på Kårstø kan tidligst stå ferdig ved årsskiftet 2011/12, ifølge en rapport fra Norges vassdrags- og energidirektorat. Regjeringen har tidligere lovt rensing fra 2009. Kraftverket skal settes i drift til høsten og vil uten rensing slippe

ut 1,2 millioner tonn CO₂.

Statoil vil blande inn 5 prosent CO₂-nøytral biodiesel i vanlig diesel. Innen sommeren vil denne dieselvarianten selges fra rundt 200 bensinstasjoner på Østlandet og i Agderfylkene. Dieselen har de samme egenskapene som konvensjonell diesel.

I perioden 1998 til 2005 har ExxonMobil betalt 16 millioner dollar — over 100 millioner kroner — til grupper som vil undergrave forskningen på global oppvarming. Det kommer frem i en rapport fra Union of Concerned Scientists.

Regjeringen vil kjøpe kvoter tilsvarende de CO₂-utslippene som forårsakes av at statsansatte reiser med fly internasjonalt, fortalte statsminister Jens Stoltenberg i sin nyttårstale. Noen dager tidligere fortalte Storbritannias statsminister Tony Blair at den britiske regjeringen har kjøpt kvoter for utslippene fra

Fyrverkeri forurensrer lufta i byene.

statsrådenes internasjonale reiser.

Miljødag

Hovedmarkeringen under Verdens miljødag 5. juni legges til Tromsø. Dagens hovedtema er "Is som smelter", melder NTB.

Olje

Miljøverndepartementet opprettholder utslippstillatelsen i forbindelse med Hydros leteboring på Nucula i Barentshavet. Utslippstillatelsen fra Statens forurensningstilsyn ble Natur og Ungdom og Bellona.

Rovdyr

Hver svenske jerv gjør skade for rundt 110 000 kroner, ifølge en svensk forsker rapport. Av de fire store rovdyrene er bjørnen "billigst" med 3000 kroner i året, skriver Nationen.

Laks

Til sammen 790 000 laks og ørret rømte fra norske oppdrettsanlegg i fjor, melder NRK. Det er 10 prosent flere enn i rekordåret 2005.

Frem med kaviaren! Handel med stør er igjen tillatt, ifølge administratorene av CITES-avtalen.

Fangsten av laks i Tanavassdraget - en av Norges aller beste lakseelver - ble rekordlav i 2006. Foreløpige tall viser at det ble tatt 40-50 tonn laks i vassdraget, mot 76,5 tonn i 2005.

Landbruk

Norske bønder sprøyter mer mot ugress, men mindre mot sopp. Dermed har det totale forbruket av plantevernmidler forandret seg lite fra 2003 til 2005, viser tall fra Statistisk sentralbyrå.

Statoil begynner med innblanding av biodiesel.

Luftforurensning

Fyrverkeriet nyttårsaften ga svært høy forurensning i Oslo, viser målinger fra Norsk institutt for luftforskning. Også i Trondheim var lufta forurenset, mens regnværet - ikke helt uventet - reddet Bergen.

Avfall

Fra nyttår ble bilbransjens selskap Autoretur ansvarlig for å samle inn bilvrak, men en rekke mottakssteder har ikke inngått avtale med selskapet og nekter derfor å ta imot biler. I Vestfold var det for eksempel ingen mottakssteder for gamle bilvrak i begynnelsen av januar, melder Tønsbergs Blad. Bileiere får fortsatt 1500 kroner, når man finner noen som tar imot vraket.

Hav

Monstermaneten som raserte økosystemet i Svartehavet er for første gang observert i Norge. Maneten ble observert i Vrengensundet mellom Nøtterøy og Tjøme av Hege Westheim ved Universitetet i Oslo, melder NTB.

Energi

Olje- og energidepartementet har gitt klarsignal til utbygging av Jørpelandsvassdraget i Rogaland. Vedtaket innebærer bygging av Jøssang kraftverk og opprustning av Jørpeland II. Kraftproduksjonen øker med 63 GWh til om lag 100 GWh. Departementet sa nei til overføring fra Troppevatn og

Forbruket av plantevernmidler har ikke forandret seg stort mellom 2003 og 2005. (Foto: Vegard Berget/Istockphoto.com)

Nedre Buksetjønn.

Transport

Ordningen med en lokal drivstoffavgift i Tromsø forlenges i fire år til 31. juli 2012. Pengene skal gå til veibygging i Tromsøpakke 2.

Kaviar

Det som i praksis har vært et forbud mot handel med kaviar blir opphevet. FN-organet som om fører oppsyn med CITES-konvensjonen om handel med truede dyre- og plantearter tillater nå fangst av stør, melder NTB.

Vi tar imot over 13 000 m³ varer til Oslo og omegn hver dag

...helt uten bileksos

Sjøfrakt er en energieffektiv transportform som gir mindre utslipp enn de fleste andre transportformer. På en vanlig dag håndteres rundt 400 containere i Oslo havn. Dette tilsvarer mer enn 200 trailere på veien. Oslo havn er ikke bare Norges største og viktigste importhavn for forbruksvarer. Vi representerer også en renere vei til hovedstaden.

Oslo Havn. En renere vei til hovedstaden.

sitater

"Ekstremistene styrer i Trillemarka"

Tittel i Nationen

"Ola Borten Moe er lei av naturvern i skyttergravene."

Ingress i Nationen

"Jeg vil ikke lage noen rangering, men ja, etter Sissel Rønbeck har det dessverre bare gått en vei."

Avtroppende SFT-direktør Håvard Holm på spørsmål om vi har hatt for svake miljøvernministre. (Aftenposten)

"Vi har ikke bruk for en statsråd som er så snill overfor oljeindustrien."

Frederic Hauge i Bellona krever Helen Bjørnøys avgang etter at Hydro fikk ja til prøveboring ved Finnmarkskysten.

"Mens partiene på venstresiden kjemper for miljøet, tar miljøbevegelsen Frp inn i varmen for smuler og knappåler."

Karin Yrvin (Ap) i Stortingets energi- og miljøkomité. (Dagsavisen)

"Men når det gjelder miljøpolitikken, så er Frp fremdeles et tulleparti hvor det ikke er noe i nærheten av samsvar mellom partiets ønsker og politikk."

Nyhetsredaktør Geir Arne Bore i Dagsavisen.

"Når eg no gjev min tilslutnad til gasskraftverket, opplever eg at eg legg ei ekstra lykkje rundt masta."

Biskop Ole D. Hagesæther mener Statoil har bundet seg selv til masten med sine miljøløfter i Mongstad-saken. (Vårt Land)

La oss satse på thorium

Vil fremtidens atomkraftverk drives av thorium?

innlegg

ÅDNE ØSTEBRØT

Nå bør Norge satse på miljø, teknologi og kunnskap for å bygge samfunnet i fremtiden. Vi har som nasjon en fantastisk mulighet til å gjøre noe for oss selv og verden. La oss satse på å utvikle ny teknologi til det beste for oss alle. Dette kan vi gjøre med en offensiv innsats på å skape en ny kunnskapsindustri og teknisk innovasjon. Norge har verdens fjerde største forekomst av stoffet thorium. Det er her et potensial for inntekter på 1,5 billiarder kroner. Det er 1 000 ganger verdien av oljefondet. Det er ren og trygg energi som vil vare i tusenvis av år fremover. Ja, det er fantastisk. Grunnen til at man ikke har kunnet utnyttet dette tidligere, er mangel på teknologi som nå er på en armlengdes avstand. Man trenger avansert akselerator-teknologi (for å sende en protonstråle) og skape kjernereaksjon. Men denne reaksjonen kan ikke løpe løpsk (som i Tsjernobyl) og slik som ved dagens kjernekraftverk. Norge bidrar i CERN til forskning og utvikling av akseleratorer. Vi må tørre å satse på kompetanse, og skape et skandinavisk miljø for kunnskapsutvikling og

nye arbeidsplasser med miljøvennlig bærekraftig teknologi. Thorium kan dekke verdens energibehov uten forurensning. Det kan også brukes for å forbrenne gammelt radioaktivt materiale etter den kalde krigen på en trygg måte. Thorium har halveringstid på cirka 500 år, og er mer stabilt og håndterlig enn annet radioaktivt materiale. Men det egner seg ikke til å lage atombomber. Avfallet av Norges energibehov over hundre år får man plass til i garasjen. Anlegg for trygg oppbevaring av avfallsprodukter er uproblematisk. La oss skape en miljøfremmende handlingsregel og bruke noen prosent av Oljefondet til bærekraftig teknologiutvikling og samfunnsbygging. Vi rotet bort mulighetene da norsk teknologi og ekspertise ble flyttet til mobileventyret i Finland. Vi var vellykkede med satsningen på oljeeventyret, og her er vi verdensledende. Men vi står tilbake med klimaproblemer som er omfattende. Politikerne har et stort ansvar for strategi og visjon for fremtiden. Jeg håper politikerne kan ta ansvar for å bygge vår fremtid og ta initiativ for å endre den negative klimautviklingen vi er inne i. Vi har ikke råd til å la være å handle. La oss satse på thorium.

Innlegg til Miljøjournalen sendes redaksjonen@naturvern.no.
Merk mailen med "innlegg Miljøjournalen".

Alvo
usik

Verden står fremfor globale
februar viser NRK filmen so

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

— Hvem skal man tro på? Kommer katastrofen? Hvordan ser tilværelsen på jorda ut når våre barn har vokst opp? Ingenting har tidligere føltes viktigere enn å vise The Planet, sa Ingemar Persson, programsjef for Sveriges Televisjon (SVT) da filmen ble vist i novem-

Orlig film om ker fremtid

endringer ingen aner rekkevidden av. Det er budskapet i den nye skandinaviske miljøfilmen The Planet. I m tv-serie.

ber i fjor. Den 17. februar blir filmen tilgjengelig for norske seere, da NRK sender den i fire episoder i beste sendetid på søndager.

Trenger fem jordkloder

Filmskaperne bak The Planet har samlet en stor mengde forskning om menneskets påvirkning av jordkloden og puslet det sammen til et skremmende bilde av hvor-

dan vår fremtid kan bli. Det finnes knapt noe økosystem som ikke er under påvirkning av mennesket. Vi bruker 20 prosent mer enn det jorda produserer. Overfiske og overforbruk har ført til at minst 15 prosent av alle dyr og planter er utrydningstruet. Skulle alle leve som folk i Vesten, måtte vi hatt fem kloder for å produsere det vi forbruker.

— Problemet er oss, slår filmen fast.

Ingen steder å flykte

Påskeøya trekkes frem som en metafor for vår situasjon. I dag fremstår øya som et karrig gressdekt land. Men det har ikke alltid vært slik. En gang var øya i Stillehavet dekt av høye trær, som blant annet ble brukt til å lage båter, slik at befolkningen kunne dra ut og fiske. Problemet var at hogsten grep om seg, og over lengre tid hugget man mer enn skogen greide å produsere. Til slutt ble det siste treet hugget, og med det forsvant livsgrunnlaget. Jordsmonnet ble ikke lenger beskyttet mot erosjon, og uten båter var det ikke mulig å høste av havet. Samfunnet kollapset, og øyboerne hadde ikke annet valg enn å spise hverandre.

— De kunne ikke flykte noe sted. Slik er det for oss også. Hvis vi ødelegger jorda, isolert som vi er i verdensrommet, finnes det ikke noen planet eller galakse hvor vi kan tilkalle hjelp, og det er ikke noe sted vi kan flykte til, sier professor Jared Diamond fra Univer-

sitetet i California i filmen.

er Lester Brown i filmen.

Fire episoder

Tv-serien er delt opp i fire episoder med temaene global forvandling, naturens ressurser, dyr og planter og tid for å velge. Den er produsert av svenske Charon Film og norske Videomaker med SVT som hovedsponsor. Gjennom en toårsperiode har tv-teamet reist rundt i 25 land og intervjuet en rekke forskere. De mest sentrale er Lester R. Brown fra The Earth Policy Institute (også kjent fra World Watch Intitute), den amerikanske økonomen Herman Daly, professor Will Steffen fra Australias Nasjonale Universitet, den amerikanske biologiprofessoren Gretchen Daily og den britiske forskeren Norman Myers. De kommer alle med sterke advarsler mot å fortsette med "business as usual".

— Mennesket har lenge tatt det for gitt at vi kan gjøre hva vi vil med naturen og så reparerer den seg selv. Den perioden er slutt, si-

Sterke effekter

Det er den svenske filmskaperen Michael Stenberg som står bak filmen. Han har fått med seg fotografen Jan Röed og filmklipperen Johan Söderberg, som har satt sitt særpreg på filmen. Til tider kan den minne om en musikkvideo. The Planet har et alvorlig budskap og bruker sterke effekter for å underbygge det. Den er redigert for å skremme. Det er virkningsfullt, men i lengden blir det vel mye av det gode når de samme bildene stadig gjentas og bruddstykker fra intervjuene klippes inn i filmmusikken. Filmen ville stått sterkere og bli oppfattet mer seriøst om den hadde fjernet noen av effektene. De filmatiske grepene reduserer likevel ikke filmens sterke appell til seeren.

— Vi har tiden frem til 2050 til å endre måten vi lever på. Gjør vi ikke det, risikerer vi betydelige og svært ødeleggende forandringer, sier Will Steffen.

Ellen Hambro (41):

Ny sjef i SFT

Ellen Hambro mener klimautfordringene og spredningen av miljøgifter er de største utfordringene Statens forurensningstilsyn står overfor. (Foto: Tor Bjarne Christensen)

Ellen Hambro startet året som ny direktør i Statens forurensningstilsyn (SFT). Miljøjournalen spurte henne hvordan det er å ta over etter Håvard Holm, som mener SFT er et ufarlig sandpåstrøingsorgan.

TEKST: **TOR B. CHRISTENSEN**
tbc@naturvern.no

Juristen Hambro kommer fra stillingen som ekspedisjonssjef i Landbruks- og matdepartementet. Før det var hun 13 år i Miljøverndepartementet. For henne har miljøengasjementet vært avgjørende i valg av jobb.

— Da jeg søkte stillingen som SFT-direktør, var det fordi jeg ville jobbe med det jeg synes er viktig. Det er et privilegium å få denne muligheten, sier Hambro.

Stort ansvar

Som leder for forurensningstilsynet får Hambro et stort ansvar. SFT skal sørge for at forurens-

ning, skadelige produkter og avfall ikke fører til helseskade, går ut over trivsel eller skader naturens evne til produksjon og fornyelse. Ingen liten oppgave, med andre ord.

— Synes du SFT har nok ressurser til å gjøre denne jobben?

— SFT er en svær organisasjon, med mange ansatte og mye

kompetanse. Man kan alltid ønske seg mer midler, men jeg mener SFT løser sine oppgaver på en god måte.

David mot Goliat

— Din forgjenger Håvard Holm beskrev SFT som en David mot Goliat i møte med oljeindustrien. "I forhold til de oppgavene vi har, stiller vi meget svakt", sa Holm til Aftenposten. Deler du Holms beskrivelse av SFT som et sandpåstrøingsorgan?

— SFT oppleves nok ikke som et sandpåstrøingsorgan. Jeg tror absolutt oljebransjen har respekt for oss. Norge har blant verdens strengeste krav til utslipp, og erfaringen hittil er at SFT har klart å løse oppgavene på en god måte.

Klima og gift

— Hva er de viktigste utfordringene nå?

— Klimaendringer og spredning av miljøgifter. I Miljøverndepartementet arbeidet jeg blant annet med avfall. I løpet av de 13 årene jeg var der, greide vi å få en langt bedre kontroll på avfallshåndteringen i Norge. Klimaendringene er en stor global utfordring, som blir langt vanskeligere å løse. Men jeg håper og tror at vi om 13 år kan se oss tilbake og se at vi har kommet et stykke videre.

— Tror du miljøbevegelsen blir glad i deg?

— Jeg håper på en god dialog med miljøbevegelsen, men det vil sikkert komme ting under min tid der vi er uenige. Og så tror jeg det vil være en god del saker som miljøbevegelsen blir fornøyd med.